

Iz dubrovačko-marokanskih diplomatskih odnosa

Zdravko Šundrica

— Nastavak II. —

Uputstvo, koje je Kazilari primio 2. XII., a koje smo ranije iznijeli, dopunjeno je 6. XII. novim pojedinostima. Ta dopuna glasi:

»Istom kako je bilo sastavljeno uputstvo, koje smo vam uručili, u vezi našeg spora s marokanskim dvorom, sinoć smo primili posebnim brodom iz Ankone neugodnu vijest o zapljeni pulake kap. Boža Božovića od strane jedne saletinske fregate. Možete zamisliti, koliko nas je to uznemirilo. Preuzvišeni Senat, koji se sastao neposredno poslije primljene vijesti, nema dodati vašem uputstvu drugo, nego da vas postakne, da čim prije otputujete i što ranije stignete u Kadiks, te odatle u društvu Doderu pređete u Maroko. Okolnosti o zapljeni, o sadašnjem staju pulake, posade, tereta i putnika, doznat ćete potanko od Doderu, a sami ćete najbolje vidjeti, kad dođete na lice mjesta.

Pošto Senat smatra, da će se kralju više od svega svjediti gotovina, ostavlja se na volju vama i gosp. Doderu, da pripremite dar u robu ili u gotovini, kako vam se učini zgodnijim.

Prema tome, kad stignete u Genovu, ne ćete uzeti posuđe, o kojem je bilo govora, već ćete pripremiti dar u Kadiksu u dogovoru s Doderom.

U uputstvu smo vam napomenuli, da šaljemo u Alžir kap. Antuna Krilanovića, da potraži svjedočanstvo od onih hadžija, koji su putovali skupa sa saletinskim, o dobrom postupku našeg kapetana prema njima. Sada vam kažemo, pošto se stvar bolje rasvijetlila, da taj brod, koji je iskrcio hadžije u Suzi, nije bio dubrovački nego mletački. Stoga smo naredili Krilanoviću, da najprije pođe tamo (u Suzu), a zatim u Tunis, da provjeri stvar i ishodi svjedočanstva, koja će uputiti holandskom konzulu u Maroko. Ali vas upozoravamo, da se ovim svjedočanstvima poslužite samo u slučaju nužde, da ne bismo bespotrebno okrivljivali Mlečane.

U slučaju pak, da vam se prebaci, da je, iako je brod bio mletačke zastave, ipak odgovorna dubrovačka vlada, jer je slučajno radi bolesti kapetana, brodom upravljao neki dubrovački pilot i taj zlostavljao hadžije, odgovorit ćete, da država ne može snositi odgovornost za djela svakog pojedinca, a najmanje nekog skitnice, koji je morao raditi po naređenjima svoga kapetana i koji je podanik one države, pod čijom zastavom je plovio, te da će poštenu i razboritu vladar, kao što je on, shvatiti, da sve što mi možemo učiniti u toj stvari jest to, da kaznimo prekršitelja. Ali o ovome vi niipošto ne ćete prvi progovoriti.

Uručujemo vam vrlo važno pismo za g. Doderu, u kojem ga obavještavamo o vašem dolasku i o drugim stvarima, koje mu moramo javiti. Čim stignete u Ankonu, uputit ćete ga poštom stavivši na nj poštanski biljeg.»

S ovakvim uputstvima Kazilari se uputio u Maroko. Za vrijeme njegovog dugog boravka na putu i u Maroku Senat je neprestano podržavao s njim dopisivanje. Zbog što sigurnijeg održanja tajnosti, upućena su mu i dva pisma na našem jeziku. U jednom od njih upozoravaju ga, da i on, kad ne želi, da njegov drug (konzul Doderu) zna za sadržaj pisma, piše »naški« te da pismo za Senat stavi u pismo za svoju ženu.

Po završenoj misiji Kazilari se na povratku iz Maroka, zadržao neko vrijeme u Genovi, odakle je pismom Senata od 16. X. 1780. bio pozvan, da se bezodvlačno vrati u domovinu.

Stigavši sretno u Dubrovnik 5. prosinca, dakle poslije godinu dana od primanja uputstva, podnio je Senatu

podrobni izvještaj o svom poslovanju. Nažalost, izvještaj nije cjelovit. Nije sačuvan svršetak izvještaja, zapravo onaj dio, koji bi morao govoriti o Kazilarijevom putu od Kadiksa do Dubrovnika na povratku iz Maroka.

Evo kako je Kazilari opisao Senatu svoje poslanstvo u Maroku:

Preuzvišena gospodo, ja oдавle otputovah 7. prosinca 1779. s posebnim brodom kap. Petra Bratića za Ankonu, kamo stigoh 13. rečenog mjeseca navečer. U Ankoni se zadržah čitav jedan dan, dok nadoh kočiju i opskrbih se najpotrebnijim stvarima za svoje putovanje do Genove. Dakle, 15. rečenog mjeseca u zoru odvezoh se iz Ankone brzom poštom, i jureći dan i noć stigoh u Genovu na 19-tog. Stigavši u Genovu, odmah odoh do g. Bagnasca i predah mu državna pisma, kojima sam bio popraćen. Posavjetovavši se s njime, kao i sa raznim drugim prijateljima, koje imam u rečenom mjestu, koliko s obzirom na produženje moga putovanja, kako bi uspelo što brže, toliko također s obzirom na opskrbu preostalog novca. Radi lošeg vremena, koje nije dozvoljavalo putovati morem, pa niti do Antiba, odlučio sam proslijediti svoje putovanje kopnom, smatrajući suviše da bi u vrijeme rata, na moru mogao imati kakvu nezgodu, i jer se svaki čas očekivao teklíč iz Španjolske, savjetovali su me moji prijatelji i g. Bagnasco, da podem s njime, dođuše ako se mogu uzdati, da ću moći izdržati premožge tegobe i napore, koje sam morao pretrpjeti na putu.

U Genovi sam se zadržao do 21. rečenog mjeseca kada je stigao teklíč iz Španjolske. Na večer kasno uputih se s istim ostavivši svoje kovčeg ovdje, da mi ih pošalju u Kadiks s kap. Matkovićem, koji je bio spreman za polazak. Budući da kočija teklíća nije mogla da primi mene i moga slugu, smjestio sam u kočiju s teklíčem svoga slugu, a ja sam bio prisiljen jahati, usprkos toga što je vrijeme bilo vrlo ružno i padala kiša kao iz kabla. Kroz dva dana što sam se zadržao u Genovi, nastojao sam da ne izgubim beskorisno ni jedan čas, na prvom mjestu, prema uputama u nalogu, da me gosp. Bagnasco opskrbi njenicom za preostalu sumu, koju mi je odredio Preuzvišeni Senat, da mi se isplati na tržištu u Kadiksu. Budući da sam morao putovati kopnom i gotovo najveći dio puta na konju, smatrao sam, da je vrlo pogibeljno nositi sobom novac, koji mi je ovdje bio uručen, koliko po moj život, toliko i za sam novac, koji bih uistinu bio izgubio, kad mi se dogodila nesreća, da sam izgubio kovčeg sa svom robom sluge i mojom, koju sam nosio na rečenom putovanju. Stoga odlučih, kako sam ostavio gotovo sav novac u Genovi u rukama jednoga od prvih trgovaca, da se opskrbi sa dva otvorena pisma, s kojima bih se mogao poslužiti kod njegovih trgovačkih dopisnika na svim tržištima, kroz koja sam morao proći, i za bilo koju sumu, koja bi mi mogla biti potrebna bez ikakva ograničenja. Ovaj moj postupak bio je kasnije od goleme utjehe, bilo jer sam tako spasio državni novac, bilo također, jer ste bili tako dobri, te ste mi pisali, da u slučaju, ako mi ne bude dovoljno novaca, da se mogu poslužiti svojim i upotrebiti ga u državne svrhe. Nijesam propustio ni tamo, iako oprezno, sakupiti najpotrebnija obavještenja o putovanju, koje sam morao poduzeti. Uvjeravali su me, da je gosp. Jeronim Chiappone, mletački generalni konzul u marokanskom kraljevstvu, koji ima sjedište u Tangeru, a koji je rodom Genovežanin, vrlo moćan čovjek u rečenom kraljevstvu, i da ima vrlo dobre pismene veze sa samim Monarhom,

(Nastavit će se)